

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΜΣ)
«ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ»**

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2020-2021

ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ

Θεωρία και Μεθοδολογία της Μετάφρασης

Διδάσκων: Παναγιώτης Κελάνδριας, Καθηγητής

Στο μάθημα αυτό θα προσεγγίσουμε ζητήματα ορολογίας αλλά και απροσδιοριστίας στην ειδική και μη μετάφραση, θα παρακολουθήσουμε την εξέλιξη της επιστήμης της μετάφρασης, τις νέες τάσεις της και το παράδοξο της αυξημένης ανάγκης για μετάφραση στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, τον χρόνο ως παράγοντα επιρροής της μεταφραστικής διαδικασίας και του μεταφραστικού αποτελέσματος, την θέση του μεταφραστή μέσα στην κοινωνία, τις μεταφραστικές στρατηγικές που επιλέγονται ανάλογα με τις κειμενικές ανάγκες της κοινωνίας και τις ιδιαιτερότητες της μετάφρασης από τις μείζονες προς τις ελάσσονες γλώσσες εξετάζοντας ad hoc κείμενα υπό το πρίσμα του λειτουργισμού.

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ

Μεταφραστικά Εργαλεία

Διδάσκουσα: Κάτια Κερμανίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια

Οι δεξιότητες στην Πληροφορική είναι καίριας σημασίας για το έργο του μεταφραστή, και ο στόχος αυτής της ενότητας είναι να καταδείξει πώς μπορεί να βελτιστοποιηθεί η μεταφραστική διαδικασία και η προώθηση των υπηρεσιών που προσφέρει ένας μεταφραστής μέσω της γνώσης και της χρήσης ηλεκτρονικών εργαλείων. Πέρα από μια θεωρητική προσέγγιση στη μεταφραστική τεχνολογία, οι φοιτητές θα αποκτήσουν πρακτικές γνώσεις με άσκηση στο «πραγματικό περιβάλλον» της μετάφρασης, με τη χρήση εργαλείων υποβοήθησης της μετάφρασης (CAT-tools), συμπεριλαμβανομένων εργαλείων που είναι cloud-based και open-source (SDL Trados, Memsource, Matecat, κ.ά.). Επιδιώκεται, επίσης, εξοικείωση με τη Μηχανική Μετάφραση και τα είδη της (με έμφαση στη Νευρωνική Μηχανική Μετάφραση) και στην αυτόματη και ανθρώπινη αξιολόγηση της μηχανικής μετάφρασης. Έμφαση δίνεται στη μετεπεξεργασία κειμένου (post-editing), καθώς και στην εξοικείωση με τα σώματα κειμένων και τις χρήσεις αυτών στην Γλωσσική Τεχνολογία και στη Μηχανική Μετάφραση.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ

Πολιτική Μετάφραση και Μετάφραση Κειμένων της Ε.Ε.

Διδάσκουσα: Βιλελμίνη Σωσώνη, Επίκουρη Καθηγήτρια

Το μάθημα επιδιώκει να εισαγάγει τους φοιτητές στη μετάφραση των κειμένων της ΕΕ. Αυτό περιλαμβάνει μια εισαγωγή στις ιδιοσυγκρασίες του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, καθώς και τις ιδιαιτερότητες που χαρακτηρίζουν τα κείμενα της ΕΕ. Έμφαση δίνεται στη γλωσσική ισοτιμία των κειμένων της ΕΕ και τη συνεπαγόμενη επιφανειακή ομοιότητά τους, καθώς και στον λεγόμενο «υβριδισμό» που τα χαρακτηρίζει. Οι φοιτητές μαθαίνουν πώς να μεταφράζουν τα κείμενα της ΕΕ ώστε να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες του αναγνωστικού κοινού, να είναι ακριβή σε επίπεδο ορολογίας, αλλά και να πληρούν τις αυστηρές προδιαγραφές που θέτουν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Ως αποτέλεσμα, οι φοιτητές εξοικειώνονται με τη φρασεολογία, την ορολογία και την ιδιόλεκτο των κειμένων της ΕΕ. Μαθαίνουν πώς να αντιμετωπίζουν την κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσονται τα κείμενα της ΕΕ και ταυτόχρονα να είναι ανταγωνιστικοί στην αγορά εργασίας. Οι φοιτητές εξοικειώνονται επίσης με τη γλώσσα της πολιτικής, τα χαρακτηριστικά των ομιλιών, την τέχνη της πειθούς, καθώς και διάφορα είδη προπαγάνδας, όπως πολλά κείμενα Web της ΕΕ και απευθύνονται στο ευρύ κοινό.

Μετάφραση Κειμένων Διεθνούς Πολιτικής

Διδάσκων: Σωτήρης Λίβας, Αναπληρωτής Καθηγητής

Τα κείμενα που πραγματεύονται σύγχρονα κοινωνικά και πολιτικά θέματα και προβλήματα παρουσιάζουν την ιδιαιτερότητα ότι αναμειγνύουν και χρησιμοποιούν μορφολογικά, υφολογικά και πραγματολογικά στοιχεία από διάφορα γνωσιολογικά πεδία, ακαδημαϊκά και μη: ιστορία, δίκαιο, πολιτική επιστήμη και επικοινωνία, φιλοσοφία. Σε πολλές περιπτώσεις τα κείμενα αυτά είναι πολεμικά στον τόνο και στο ύφος, με την έννοια ότι προωθούν συγκεκριμένες απόψεις και παλεύουν για την εμπέδωση και καθιέρωσή τους. Σε άλλες περιπτώσεις, γίνεται εκτεταμένη χρήση νεολογισμών ή ακρωνυμίων και όρων ασυνήθιστων, ενώ σε άλλες, το ύφος είναι λογοτεχνίζον ή σκοτεινό και δυσπρόσιτο. Στο μάθημα θα γίνει προσπάθεια μεταφραστικής ανίχνευσης κειμένων της σύγχρονης πολιτικής και μέσω αυτών θα καταβληθεί προσπάθεια κατανόησης των καίριων σύγχρονων διεθνολογικών προβλημάτων.

Γλωσσολογία και Μετάφραση

Διδάσκουσα: Μαρία Τσίγκου, Επίκουρη Καθηγήτρια

Στόχος του μαθήματος είναι αφενός να εξοικειωθούν οι φοιτητές με τις σημαντικότερες απόψεις θεωρητικών γλωσσολόγων και μεταφρασιολόγων για τις σχέσεις της γλωσσολογίας με τη μετάφραση και αφετέρου να κρίνουν οι ίδιοι μέσα από μικρές ερευνητικές εργασίες ποια μπορεί να είναι η προσφορά της γλωσσολογίας στη μεταφραστική πράξη και αντιστρόφως. Στο πλαίσιο αυτό, επιχειρείται η παρουσίαση γλωσσολογικών προσεγγίσεων της μετάφρασης κυρίως από τον χώρο της αντιπαραβολικής γλωσσολογίας, της κοινωνιογλωσσολογίας και της κειμενογλωσσολογίας.

Φιλοσοφία και Μεθοδολογία της Επιστήμης

Διδάσκων: Ιωάννης Λαζαράτος, Καθηγητής

Τι είναι επιστήμη; Ποια η μέθοδός της και η λογική της ως θεωρητικής δραστηριότητας και μορφής γνώσης; Σε τι διαφοροποιείται από τις άλλες μορφές του θεωρείν και του δράν και πώς σχετίζεται μαζί τους; Ποια η σχέση της ως τρόπου του ειδέναι με την πραγματικότητα και την αλήθεια, και ποιος ο “βαθμός” βεβαιότητας που παρέχει; Ποια η κοινωνικοπολιτική της λειτουργία; Είναι η μετάφραση επιστήμη; Ερωτήματα όπως αυτά, και άλλα συναφή, τίθενται και συζητούνται στα πλαίσια μιας πρώτης εισαγωγής, αφενός, στη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας και γνώσης και, αφετέρου, στη φιλοσοφική της κατανόηση και αποτίμηση.

Μετάφραση Κειμένων Τέχνης και Πολιτισμού

Διδάσκων: Νίκος Παπαδημητρίου, Καθηγητής

Μελέτη, μετάφραση, και κριτική των υφισταμένων μεταφράσεων, κειμένων* της ευρωπαϊκής πρωτοπορίας (avant-garde) στην τέχνη, την πολιτική φιλοσοφία και τον νεωτερικό ευρωπαϊκό πολιτισμό. Αναλύονται οι εγγενείς δυσκολίες ορολογίας και βαθύτερης κατανόησης των εννοιών. Συζητούνται οι σχέσεις εικαστικών τεχνών και μουσικής (Schoenberg-Kandinsky), προτείνονται κείμενα αισθητικής της τέχνης (Worringer, Klee, Mondrian, Schenker, Boulez), πολιτικής φιλοσοφίας (μαρξιστικές και μετα-μαρξιστικές θεωρίες, Foucault, Badiou, Bourdieu), καθώς και της νεωτερικής-ανατρεπτικής φιλοσοφίας των A.J. Ayer, Wittgenstein, Russel και άλλων, που συνδέονται άμεσα με τα παραπάνω. Κείμενα τα οποία ακριβώς επειδή είναι ανατρεπτικά και πρωτότυπα, βοηθούν μεν στην κατανόηση της σύγχρονης τέχνης και του πολιτισμού, αλλά παρουσιάζουν σοβαρές δυσκολίες στον μεταφραστή από τον οποίο ζητούν υψηλή παιδεία, αντιληπτικότητα, γλωσσικές δεξιότητες και γνώσεις της νεώτερης ιστορίας της τέχνης (art total, arte rovega, κονστρουκτιβισμός, σοσιαλιστικός ρεαλισμός, αφαιρετικός εξπρεσιονισμός κλπ). Γίνεται σύγκριση των πρωτοτύπων με τις μεταφράσεις τους, καθώς και σύγκριση μεταφράσεων διαφορετικών εποχών και μεταφραστών. Οι διαλέξεις-εργαστήρια απευθύνονται σε υποψηφίους με καλή γνώση της αγγλικής. Η γνώση και άλλων γλωσσών είναι επιβοηθητική.

* Το κείμενο (με την έννοια που του προσδίδει ο A. J. Greimas) ως αφήγημα, αλλά και ως δίκτυο σχέσεων και σύστημα πράξεων (λέξεις, μορφές, αφηγήσεις, πίνακες, παρτιτούρες μουσικών έργων).

Κριτική Λογοτεχνικής Μετάφρασης

Διδάσκων: Βασίλης Λέτσιος, Επίκουρος Καθηγητής

Γνωστικό πεδίο του μαθήματος είναι α) ελληνικές μεταφράσεις της ξένης λογοτεχνίας στην Ελλάδα (Επτανήσιοι μεταφραστές, Παλαμάς και Καρυωτάκης, Παπατσώνης, Σεφέρης, Ελύτης και άλλοι) και β) η κριτική προσέγγιση λογοτεχνικών μεταφράσεων σημαντικών για την πορεία της νεοελληνικής γραμματείας και της θεωρίας και πράξης της λογοτεχνικής μετάφρασης.

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ

Διδακτική της Μετάφρασης

Διδάσκων: Παναγιώτης Κελάνδριος, Καθηγητής

Στόχος του μαθήματος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με τις σημαντικότερες θεωρητικές απόψεις γύρω από τη διδακτική της μετάφρασης και η ανάπτυξη κριτικού πνεύματος για τις πιθανότητες πρακτικής εφαρμογής τους. Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται παρουσίαση των σημαντικότερων θεωρητικών μεθόδων στη διδακτική της μετάφρασης, συγκεκριμένα της καθηγητοκεντρικής και της φοιτητοκεντρικής-συνεργατικής προσέγγισης, εξετάζονται οι διαφορές τους και διερευνούνται οι δυνατότητες συνδυασμού στοιχείων και των δύο μεθόδων με σκοπό τη διαμόρφωση ενός λειτουργικού, διαδραστικού και συνεργατικού πλαισίου παραδόσεων. Παρουσιάζονται επίσης οι σημαντικότερες διδακτικές μέθοδοι, δηλαδή η προσανατολισμένη στη διαδικασία και η προσανατολισμένη στο προϊόν διδασκαλία, οι διαφορές τους και οι δυνατότητες συνδυαστικής χρήσης τους.

Διαχείριση Μεταφραστικού Έργου

Διδάσκων: Σωτήρης Κεραμίδας, Επίκουρος Καθηγητής & Βιλελμίνη Σωσώνη, Επίκουρη Καθηγήτρια

Στόχος του μαθήματος είναι η εξοικείωση των φοιτητών με τη διαδικασία διαχείρισης του μεταφραστικού έργου τόσο στο πλαίσιο απασχόλησης εντός Τμημάτων/Διευθύνσεων Μετάφρασης και Μεταφραστικών Εταιρειών όσο και στο πλαίσιο εξωτερικής συνεργασίας (freelancing). Οι φοιτητές εξοικειώνονται με τις βασικές αρχές οργάνωσης και διοίκησης ομάδων και υποομάδων συνεργατών υψηλής αποτελεσματικότητας, με τεχνικά εργαλεία, λογισμικά, τεχνικές και μεθόδους για την ανάληψη, παρακολούθηση, ολοκλήρωση και παράδοση μεταφραστικών έργων. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στους τρόπους αντιμετώπισης εκτάκτων περιπτώσεων και κρίσεων και στις βέλτιστες πρακτικές επιμέλειας, post-editing και τελικού ελέγχου διασφάλισης ποιότητας. Το μάθημα γίνεται σε συνεργασία με μεγάλη μεταφραστική εταιρεία και οι φοιτητές εργάζονται σε πραγματικό μεταφραστικό έργο.

Νομική Μετάφραση

Διδάσκων: Σωτήρης Λίβας, Αναπληρωτής Καθηγητής

Το μάθημα σκοπεύει να εισαγάγει τους φοιτητές στον κόσμο της μετάφρασης νομικών κειμένων. Το μάθημα θα κινηθεί σε τρεις θεματικούς άξονες:

- α) ο πρώτος θα είναι αυτός της διδασκαλίας βασικών εννοιών της νομικής επιστήμης καθώς και της περιγραφής του νομικού συστήματος στην Ελλάδα και την Μεγάλη Βρετανία.
- β) ο δεύτερος άξονας θα είναι αυτός της διερεύνησης της βασικής νομικής ορολογίας στα αγγλικά
- γ) ο τρίτος θα είναι αυτός της μετάφρασης κειμένων από τα αγγλικά στα ελληνικά από διάφορους κλάδους δικαίου (δικαστικές αποφάσεις, δικόγραφα, ερμηνευτικά κείμενα και γνωμοδοτήσεις).

Μετάφραση Επιστημονικών Κειμένων

Διδάσκων: Σωτήρης Κεραμίδας, Επίκουρος Καθηγητής

Η ειδική/τεχνική μετάφραση εκτιμάται ότι αντιστοιχεί στο περίπου 90% της συνολικής ετήσιας μεταφραστικής παραγωγής παγκοσμίως. Η ειδική μετάφραση αναλύεται στην επιστημονική

μετάφραση η οποία αφορά σε κείμενα που άπτονται της θεωρίας, της καθαρής επιστημονικής γνώσης και στην τεχνική μετάφραση η οποία αφορά σε κείμενα που άπτονται της πρακτικής εφαρμογής της επιστημονικής γνώσης, της εφαρμοσμένης επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας. Σκοπός του μαθήματος είναι η εξάσκηση των φοιτητών στη μετάφραση ειδικών κειμένων από τα εν λόγω πεδία. Στο πλαίσιο αυτό θα κληθούν να αναπτύξουν δεξιότητες όπως η ικανότητα απόδοσης της ειδικής ορολογίας, της αξιολόγησης και χρήσης πηγών τεκμηρίωσης για το σκοπό αυτό, καθώς και η ικανότητα παραγωγής κειμένων όσο το δυνατόν παρόμοιων με την γλώσσα αφετηρίας, με σεβασμό των γλωσσικών συμβάσεων της γλώσσας στόχου, της τυπολογίας, του γλωσσικού μητρώου και του ύφους της, με τελικό στόχο την ορθή, ακριβή και άνευ απωλειών μεταφορά όλων των επιστημονικών πληροφοριών με ταυτόχρονη καλή κατανόηση του τελικού αποδέκτη.

Οπτικοακουστική Μετάφραση

Διδάσκουσα: Βιλελμίνη Σωσώνη, Επίκουρη Καθηγήτρια

Το μάθημα στόχο έχει να αποτελέσει μια εισαγωγή στην οπτικοακουστική μετάφραση και να εξοικειώσει τους φοιτητές με την πολυμεσικό αυτό είδος το οποίο θέτει ποικίλους περιορισμούς στους μεταφραστές και διαφέρει κατά πολύ από την παραδοσιακή διαγλωσσική μετάφραση. Αναφορές γίνονται στη μεταγλώττιση, την ακουστική περιγραφή (Audio Description), τον υποτιτλισμό για κωφούς και βαρήκοους (SDH) με έμφαση να δίνεται στον διαγλωσσικό υποτιτλισμό που αποτελεί και το κατεξοχήν είδος οπτικοακουστικής μετάφρασης στην Ελλάδα. Οι φοιτητές εξασκούνται στη χρήση του ελεύθερου λογισμικού, ενώ αναφορές γίνονται σε άλλα βασικά προγράμματα υποτιτλισμού και στη χρήση template. Παράλληλα, οι φοιτητές εξοικειώνονται με τους χωροχρονικούς και τεχνικούς περιορισμούς που θέτει ο υποτιτλισμός, και τις προκλήσεις των διαφορετικών ειδών (genres), όπως η μετάφραση του χιούμορ, της αργκό και των πολιτισμικών ενδεικτών.

Ενδογλωσσική Μετάφραση

Διδάσκων: Γιώργος Κεντρωτής, Καθηγητής

Στις παραδόσεις του μαθήματος βαίνουμε από τα παλαιότερα κείμενα προς τα νεώτερα (π.χ. από τα αρχαία ελληνικά προς τα νέα ελληνικά) και εξετάζουμε αν αυτό το μοντέλο είναι καθολικής ισχύος. Δεν είναι, διότι η μετάφραση από τα λατινικά προς τα γαλλικά ή τα ισπανικά δεν θεωρείται ενδογλωσσική μετάφραση. Επίσης ερευνάται το κατά πόσον η γνήσια ενδογλωσσική μετάφραση έχει αντίστροφη πορεία: από νεώτερες μορφές μιας γλώσσας προς παλαιότερες. Εκεί όμως δεν έχουμε ακριβώς μετάφραση, αλλά πρωτότυπα κείμενα που συγγράφονται με γλωσσικό υλικό παλαιότερο, όπως, π.χ., τα άσματα του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου συνεγράφησαν με ομηρική γλώσσα, με μια γλώσσα δηλαδή που απέχει χρονικά κοντά 11 αιώνες από τη στιγμή της συγγραφής τους. Θα γίνει αναφορά και στη σχετική περί ενδογλωσσικής μετάφρασης θεωρία του Ρομάν Γιάκομπσον.